

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en reportasje i Morgenbladet som handlet om livet bak murene i Norgerhaven fengsel i Nederland, et fengsel Norge leier av den nederlandske stat. Tittelen på artikkelen var «Fri flyt i prestisjefengsel» og «Sender fanger til soning i rus og dus». Ingressen: «Omfattende narkosmugling, hjemmebrenning og liberale betjenter. Det er virkeligheten i Norges prestisjefengsel i Nederland.»

Klager er Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) som mener Morgenbladet ikke har gitt dem en reell mulighet til samtidig imøtegåelse. Klager mener det i artikkelen fremsettes en rekke alvorlige påstander om faktiske forhold i fengselet som de ikke ble forelagt før publisering. Klager anfører at de bare fikk mulighet til å imøtegå et «sammendrag» av de opplysningene avisen hadde, noe klager mener ikke var tilstrekkelig, jf. VVP punkt 4.14.

I tillegg ble en viktig setning i svaret fra klager fjernet. Klager mener også artikkelen preges av skjevt kildevalg og at anonyme kilder siteres ukritisk uten at man forsøker å få påstandene bekreftet eller avkreftet, jf. VVP punkt 3.2. Det anføres også at titler og ingresser går lengre enn det er dekning for i stoffet, jf. VVP punkt 4.4.

Morgenbladet mener den samtidige imøtegåelsesretten er tilstrekkelig oppfylt. Det vises til e-posten til klagerne og intervju med fengselsleder. Avisen mener at innholdet i e-posten dekket det vesentlige innholdet i forholdene som beskrives i artikkelen. Morgenbladet er ikke enig i at artikkelen baserer seg på anonyme kilder, men hevder anonyme kilder var viktig for å få frem forhold av stor samfunnsmessig interesse. Flere kilder, inkludert fengselsleder, bekreftet at det foregår eller har foregått narkotikasmugling og hjemmebrenning, og flere kilder sier også at betjentene er mer liberale. Morgenbladet mener derfor det er dekning for tittel og ingress.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) vil innledningsvis understreke mediernes rett til å sette søkelys på det den mener er kritikkverdig, og derigjennom også en rett til å velge en vinkling; et ståsted å se en sak ut fra. Men denne retten må ikke gå på bekostning av mediernes presseetiske forpliktelser, som f.eks. å utøve kildekritikk og opplysningskontroll, gi samtidig imøtegåelse til angrepne parter og sørge for at det er dekning for det som står i titler og ingresser.

I det påklagede tilfellet mener utvalget at det var akseptabelt å bruke anonyme kilder, gitt situasjonen den innsatte/tidligere innsatte var/er i. Slik utvalget ser det, kommer det tydelig frem i selve artikkelen at dette er kildenes opplevelser av livet bak murene. Det presenteres ikke som fakta i selve teksten, men tas nødvendige forbehold. Utvalget merker seg også at det gis opplysninger om bakgrunnen til kildene, både innsatte og tillitsvalgte: De anonyme kildene ønsket ikke å være i dette fengselet og de tillitsvalgte kjempet for å få det nedlagt. Slike opplysninger setter publikum i stand til å lese kildenes uttalelser i lys av dette utgangspunktet, jf. kildekritikk i VVP punkt 3.2.

Morgenbladet har også kontaktet motparten, fengselsledelsen og KDI, og fått deres versjon. Det påhviler ikke mediene noen presseetisk forpliktelse til å gi begge sider av en sak/konflikt like mye plass. Det er heller ikke ett presseetisk krav at antall kilder på begge sider skal være likefordelt. Men det påhviler mediene et krav om at den eller de som blir utsatt for sterk kritikk, skal få en skikkelig mulighet til å svare på kritikken, jf. VVP punkt 4.14, om samtidig imøtegåelse.

I dette tilfellet får de angrepne svare for seg, men utvalget har mange ganger uttalt at det ikke er tilstrekkelig bare å bli forelagt et omtrentlig referat av kritikken, eller bare noen av beskyldningene. Ut fra dokumentasjonen som foreligger, finner utvalget det kritikkverdig at klager ikke ble konfrontert direkte med en konkret påstand om at en fengselsbetjent hadde sagt at innsatte måtte vente med å drikke til de var låst dere inne. Videre reagerer utvalget på at avisen fjernet en setning fra klagers svar, og utvalget mener mediene må være varsomme med å fjerne det som for den angrepne oppleves som viktig å få frem i sitt forsvar. Utvalget har mange ganger

uttalt at ikke bare skal den angrepne forelegges kritikken, men den angrepnes kommentarer skal også gjengis, jf. VVP punkt 4.14.

I reportasjen kommer det påstander om situasjonen i fengselet i dag: om liberale betjenter, narkosmugling og alkoholforbruk. Dette er påstander som avvises av ledelsen, som derimot mener det er strenge kontrollrutiner og tilstander som i Norge. Ut i fra reportasjen fremkommer det to motstridende versjoner av hvordan forholdene er i fengselet i dag. I tittel og ingress derimot, ser det annerledes ut, fordi avisen konstaterer uten forbehold det som i artikkelen fremkommer som påstander. Utvalget mener Morgenbladet ikke har dekning for en slik konstaterende tittel og ingress, og mener dette er et brudd på VVP punkt 4.4.

Morgenbladet har optrådt kritikkverdigg på punkt 4.14 og brutt god presseskikk på punkt 4.4 i Vær Varsom-plakaten.

Oslo, 28. november 2017

Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Stein Bjøntegård, Liv Ekeberg,
Eva Sannum, Erik Schjenken